

59

EL - HAŠR / PROGONSTVO
OBJAVLJENA U MEDINI, IMA 24 AJETA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 سُبْحَانَ اللَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ① هُوَ الَّذِي
 أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ هَذَا الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ
 أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ
 حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُرِيبُونَ يُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ
 وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ ② وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ
 الْجَلَائِدَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ لَئِيمٌ ③ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
 شَاؤُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ④
 مَا قَطَعُوا مِنْ لَيْتِهِ أَوْ تَرَكُوها قَائِمَةً عَلَى أَسْوَاطِهَا فَبَاذِنَ اللَّهُ وَيَخْرُجِي
 الْفَاسِقِينَ ⑤

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

"Allaha slavi sve što je na nebesima i što je na Zemlji, On je Silni i Mudri": /1/ "On je prilikom prvog progonstva iz domova njihovih protjerao one sljedbenike Knjige koji nisu vjerovali. Vi niste mislili da će otići, a oni su mislili da će ih utvrde njihove od Allaha odbraniti, ali im je Allahova kazna došla odakle se nisu nadali i On je u srca njihova strah ulio; vlastitim rukama i rukama vjernika svoje domove su rušili. Zato uzmite iz toga pouku, o vi uvidavni!" /2/ "A da Allah nije već bio propisao njima izgnanstvo, On bi ih kaznio još na ovom svijetu! A njima na onom svijetu pripada kazna Vatre." /3/ "Zato što su se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljali; a onoga ko se Allahu suprotstavi Allah će, zaista, žestoko kazniti." /4/ "To što ste neke palme posjekli ili ih, da uspravno stoje, ostavili - s Allahovim dopuštanjem ste učinili, i zato da On nevjernike ponizi." /5/

Uzvišeni Allah obavještava da sve što je na nebesima i na Zemlji slavi Ga, hvaleći Ga, veliča Ga i očituje Njegovu jedinstvo, kao što Allah, dž.š., kaže:

"Njega veličaju sedmera nebesa, i Zemlja, i oni na njima, i ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga; ali vi ne razumijete veličanje njihovo." (17:44)

"On je Silni", tj. Snažni, Moćni **"i Mudri"** u odredbi i zakonodavstvu.

"On je protjerao one sljedbenike Knjige koji nisu vjerovali", tj. jevreje plemena Benu-Nadir, što ističu Ibn-Abbas i dr. Spomenimo sažetak o bici sa plemenom Benu-Nadir, u kratkim crtama, a samo od Allaha pomoć tražimo.

Autori djela o ratnim pohodima i bitkama Allahovog Poslanika, s.a.v.s., bilježe: "Povod za to je slučaj kada je ubijeno sedamdeset ashaba kod bunara Me'une.¹ Jedino se izbavio Amr ibn Ummeije ed-Dameri, i dok je bio na putu vraćajući se u Medinu, ubio je dvojicu pripadnika plemena Benu-Amir, a koji su imali ugovor o nenapadanju i garanciju o slobodnom kretanju od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za koje Amr nije znao. Kada je došao u Medinu, izvijestio je Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o tome, a on mu reče: "Ti si ubio dvojicu, a ja ću, zasigurno, za njih dati krvarinu." Između plemena Benu-Nadir i Benu-Amir bio je savez i ugovor o nenapadanju, pa se Allahov Poslanik, s.a.v.s., uputio plemenu Benu-Nadir da zatraži od njih pomoć u isplati krvarine za tu dvojicu ljudi. Naselje plemena Benu-Nadir bilo je na periferiji Medine na njenim istočnim padinama. Pa kada im je došao Allahov Poslanik, s.a.v.s., tražeći od njih pomoć pri isplati krvarine za tu dvojicu ubijenih, oni rekoše:

"Da, Ebu-Kasime, pomoći ćemo ti kako želiš u onom za što tražiš pomoć." Zatim se osamiše i jedan drugom rekoše: "Doista, neće vam ovaj čovjek doći u povoljniju priliku za smaknuće od ove, a Allahov je Poslanik, s.a.v.s., pokraj zidova njihovih kuća, pa ko će se popeti na onu kuću da baci na njega stijenu i da se, tako, oslobodimo njega?" Za to se javi Amr ibn Džahhaš ibn Ka'b, jedan od njih, koji reče: "Ja sam za toga", pa se pope da bi bacio stijenu na njega, kao što bi rečeno. Allahov je Poslanik, s.a.v.s., bio sa nekolicinom svojih ashaba, među kojima su bili: Ebu-Bekr, Omer, Alija, r.a. Tada je došla obavijest sa neba Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., o tome šta jevreji smjeraju, pa on ustade, iziđe iz kuće i uputi se ka Medini, a zatim se njegovim putem uputiše ashabi pa ga stigloše, a on im reče kakvu su izdaju jevreji skovali. Resulullah, s.a.v.s., naredi pripreme za rat protiv njih,

¹ Učesnici događaja kod bunara Me'une su oni koje je poslao Allahov Poslanik, s.a.v.s., Amiru ibn et-Tufejlju sa svojim pismom. Pa su oni pismo poslali sa jednim između sebe, a Amir ubi tog čovjeka i nahučka protiv njih plemena, pa stupiše u borbu sa ashabima. Svi ashabi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., uzeše sablje i boriše se dok ne bijahu pobijeni sve do posljednjeg, osim Amra ibn Umeije ed-Damerija. Ražalostio se žestoko Allahov Poslanik, s.a.v.s., zbog njih, a i ostali muslimani su bili vidno uzbuđeni zbog njihove braće u vjeri. Jedina im je utjeha bila da njima, zbog toga, pripada Džennet.

+ Objavljena nakon sure "El-Bejjine".

pa podoše dok se ne spustiše do njih, a oni se bijahu utvrdili u svojim utvrdama. Tada Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredi da se posijeku i spale palme, a oni ga počеше dozivati: "Muhammede, nekad si zabranjivao činjenje nereda po Zemlji i prekoravao si one koji su ga činili, pa zašto siječeš i spaljuješ palme?!" Grupa ljudi iz Benu - Avfa ibn el-Hazredža, među kojima su bili Abdullah ibn Ubejj ibn Selul, Vedi'a, Malik ibn Ebi-Kavkal, Suvejd, Da'is, poručila je Benu-Nadiru da izdrže i da se brane, jer ih oni neće ostaviti na cjedilu. "Ako vas napdanu borit ćemo se uz vas; a ako napustite svoje domove i mi ćemo s vama to isto učiniti." Pa su jevreji čekali njihovu pomoć, a oni im je nisu pružali, te se u njihova srca ugnijezdi strah. Tražili su od Allahova Poslanika, s.a.v.s., da se isele i da ih ne napada, s tim što njima pripada onoliko koliko mogu njihove deve osim oružja ponijeti, pa je tako i urađeno. Pa je ponio svako od njih svoga imetka koliko može deva nositi. Neki od njih bi razvaljivali svoju kuću do temelja pa bi je natovarili na leđa svoje deve i odvukli je. Oni su se uputili ka Hajberu, a neki su otišli do Sirije, ostavljajući imetak Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa je on postao njegovom svojinom, kojom je raspolagao kako je htio. Podijelio je to prvim muhadžirimima, dok je od ensarija dao samo Sehl ibn Hanifu, i Ebu-Dudžani Semaku ibn Harši, koji su spomenuli svoju oskudicu. Njima je Poslanik, s.a.v.s., jedino dodijelio, a iz plemena Benu - Nadir islam su primili: Jamin ibn Amr ibn Ka'b, amidža Amra ibn Džehhaša, i Ebu-Sa'd ibn Vehb. Islam su primili i imetak svoj zadržali i tako ga zaštitili. Smatra se da se Jamin ibn Amr dogovarao sa nekim čovjekom da ubije Ibn-Džehhaša, jednog od zavjerenika protiv (života) Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je ovaj to učinio. (Ovo je bio kraj sažetka Muhammeda ibn Ishaka.) Sura El-Hašr u cijelosti je objavljena zbog plemena Benu-Nadir.

Ovako navodi Junus ibn Bukerj od Ibn Ishaka slično gore spomenutom sažetku.

"On je protjerao one sljedbenike Knjige koji nisu vjerovali", tj. pleme Benu-Nadir. **"Prilikom prvog progonstva iz domova njihovih"**, tj. u Siriju.

"Vi niste mislili da će otići", tj. u vrijeme kada ste ih opsjedali, a oni su u utvrdama bili, što je trajalo šest dana uz jaku utvrđenost i otpor. Stoga, Allah, dž.š., kaže:

"A oni su mislili da će ih utvrde njihove od Allaha odbraniti, ali im je Allahova kazna došla odakle se nisu nadali", tj. došla im je Allahova odredba koja im nije naumpadala.

"I On je u srca njihova strah ulio", tj. strah, uzrujanost i nemir, a kako i ne bi kada ih je opkolio onaj koji je pobjeđivao strahom na mjesec dana hoda.

"Vlastitim rukama i rukama vjernika svoje domove rušili." Već je spomenuto Ibn-Ishakovo tumačenje ovog događaja, tj. obarali su tavanice i vrata koja su im se dopadala i tovarili ih na deve.

"Zato uzmite iz toga pouku, o vi uvidavni!"

Allah, dž.š., kaže:

"A da Allah nije već bio propisao njima izgnanstvo, On bi ih kaznio još na ovom svijetu", tj. kaznio bi ih, ili ubijanjem, ili zarobljeništvom, ili sličnom kaznom, jer je Allah odredio da će ih kazniti ovim, uz kaznu džehenemskom vatrom koju im je pripremio na budućem svijetu. Zbog toga Allah, dž.š., kaže:

"A njima na onom svijetu pripada kazna Vatre", tj. koja je konačna, nužna i neminovna.

"Zato što su se Allahu i Poslaniku Njegovu suprotstavljali", tj. učinio je s njima što je učinio, jer su nijekali radosna navještanja o dolasku Muhammeda, a.s., koja je objavljivao Allah ranijim poslanicima, a oni to znaju, kao sinove svoje. Zatim, Allah, dž.š., kaže:

"A onoga ko se Allahu suprotstavi, Allah će, zaista, žestoko kazniti."

"To što ste neke palme posjekli, ili ih da uspravno stoje ostavili - s Allahovim dopuštanjem ste učinili, i zato da On nevjernike ponizi."

Pojam spomenut u gornjem ajetu 'el-linetu' jesu vrste datula izuzev vrste zvane 'el - udžvetu'. Kada ih je Allahov Poslanik, s.a.v.s., opkolio, naredio je da se posijeku palme da bi ih na taj način ponizio i zastrašio srca njihova, a sve je to bilo uz dozvolu Allahovu, zadovoljstvo i volju Njegovu. U ovome pasusu ističe se osveta i poniženje neprijatelja, i sramoćenje onog čime se on ponosi. Mudžahid kaže: "Muhadžiri su jedni drugima zabranjivali sječenje palmi, govoreći: 'To je ratni plijen muslimana', pa je Allah, dž.š., objavio potvrdu zabrane sječenja palmi, ali i oslobađanja od grijeha onih koji ih posijeku. Oni su ih sjekli i ostavljali nedirnutim po Njegovoj dozvoli. Sjekli i spaljivali su ih samo da bi ih istjerali iz njihovih utvrđenja. Naređeno im je sječenje palmi pa ih je to kopkalo, te se pitaše: 'Neke sijećemo, a neke ostavljamo, pitajmo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., hoćemo li mi biti nagrađeni za one što smo posjekli, i da li ćemo biti odgovorni za one koje smo ostavili?', pa Allah, dž.š., objavi: **"To što ste neke palme posjekli..."**

(Nadmetali su se muslimaski pjesnici u opisivanju ovog događaja, te sječenja i paljenja palmi, i ubojstva Ka'ba ibn el-Ešrefa koje se tada desilo. Spjevali su veličanstvene kaside, između ostalih: Hassan ibn Sabit, Ka'b ibn-Malik, Ibnu-Kajjim el-Abesi, Kajs ibn Bahr, Ibn-Tarif, a nismo ih spomenuli isključivo iz želje za kratkoćom. Zadovoljili smo se samo ukazivanjem na njih, a ko želi da se upozna sa ovim kasidama, neka se obrati na osnovni tefsir Ibn-Kesira.)²

² Između dvije zgrade moj je tekst, a ne Ibn-Kesirov.

وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أُوجِفْتُمْ عَلَيْهِ
 مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَسْطُرُ رُسُلَهُ وَعَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
 عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾ مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ
 وَالرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ
 دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ
 عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٧﴾

"A vi niste kasom tjerali konje ni kamile radi onoga što je Allah od njih, kao plijen, darovao Poslaniku Svome, nego, Allah prepušta vlast poslanicima Svojim nad onima kojima On hoće, Allah sve može." /6/ "Plijen od stanovnika sela i gradova koji Allah Poslaniku Svome daruje pripada: Allahu i Poslaniku Njegovu, i bližnjima njegovim, i siročadi, i siromašnim, i putnicima - namjernicima - da ne bi prelazio samo iz ruku u ruke bogataša vaših; ono što vam Poslanik kao nagradu da, to uzmite, a ono što vam zabrani, ostavite, i bojte se Allaha jer Allah, zaista, žestoko kažnjava." /7/

Allah, dž.š., objašnjava šta je "fej", njegove karakteristike, i propise vezane za njega. Pod fejom se podrazumijeva svaki imetak koji je uzet nevjernicima bez borbe i bez tjeranja u kas konja i kamila, tj. nisu se borili s neprijateljem u dvoboju i jurišanju, nego je to produkt straha koji je Allah ulio u njihova srca pred pojavom Resulullaha, kao što se desilo plemenu Benu-Nadir. Njihov imetak kao fej (ratni plijen) koji su oni napustili, darovao je Allah Svome Poslaniku, s.a.v.s., u privatnu svojinu. Zato je raspolagao fejom plemena Benu-Nadir po svom htijenju, pa ga je dijelio muslimanima u različitim vidovima dobročinstva i sferama interesa koje spominje Allah, dž.š., u predmetnim ajetima:

"Što je Allah, kao plijen, darovao od njih Poslaniku Svome", tj. od plemena Benu-Nadir.

"A vi niste kasom tjerali ni konje ni kamile..."; pod pojmom "rikab" spomenutim u ajetu misli se na kamile.

"...nego, Allah prepušta vlast poslanicima Svojim nad onima nad kojima On hoće, Allah sve može", tj. ne može biti nadvladan, niti spriječen, ne, On potčinjava sve. Potom Allah, dž.š., ističe:

"Plijen od stanovnika sela i gradova koji Allah Poslaniku Svome daruje..."; tj. svih mjesta koja se osvoje na ovaj način, i ona će imati tretman imovine plemena Benu-Nadir. Zbog toga Allah, Uzvišeni, saopćava:

"Pripada: Allahu i Poslaniku Njegovu i bližnjima njegovim, i siročadi, i siromasima, i

putnicima - namjernicima..."; do kraja; i sljedeći ajet govori o načinima podjele feja.

Imam Ahmed prenosi od Omera ibn el-Hattaba, r.a., kako je rekao: /387/ "Imovina plemena Benu - Nadir je fej (plijen) koji je Allah darovao Svome Poslaniku i radi kojeg muslimani nisu tjerali ni konje ni kamile. Ona je postala privatnom Poslanikovom svojinom. Od toga je davao godišnje izdržavanje svojoj porodici. Murre kaže: "To je bila hrana njegovoj porodici za godinu dana, a što bi preostalo trošio bi na jahalice i oružje koje bi se koristilo na Božijem putu." (Ovako ga u sažetom obliku citira Ahmed, a i ostali sastavljači kutubus - sitte bilježe ga u svojim djelima, izuzev Ibn-Madžea.)

Poznato je da je ono što ostavi Allahov Poslanik, s.a.v.s., iza svoje smrti sadaka i da je niko ne nasljeđuje na osnovu riječi Resulullaha, s.a.v.s.: (388) "Mi se ne nasljeđujemo, što ostavimo - to je sadaka." Zbog toga Ebu-Bekr es-Siddik nije dao Fatimi, r.a., ostavštinu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., oslanjajući se na ovaj hadis, i ispravno je postupio.

Kada je Ebu-Bekr, r.a., umro, a hilafet preuzeo Omer ibn el-Hattab, r.a., nakon nekog vremena dolaze mu El-Abbas i Alija, pa Abbas reče: (389) "Zapovjedniče pravovjernih, dodijeli je meni i ovome." Približi im se tada Omer i reče: "Kunem se Allahom, Čijom voljom opstojte nebo i Zemlja, znate li da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Mi se ne nasljeđujemo, što ostavimo to je sadaka.' 'Da!'-odgovoriše. Zatim Omer nastavi: 'Pa kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., preselio na ahiret, Ebu-Bekr reče: Ja sam zastupnik Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa ste došli vas dvojica Ebu-Bekru, tražeći: Ti, Abbasu, nasljedstvo svoga bratića, a ti Alija, nasljedstvo svoje žene od njena oca, pa Ebu-Bekr, r.a., tada reče: Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao je: Mi se ne nasljeđujemo, što ostavimo - to je sadaka. Allah zna da je Poslanik, s.a.v.s., istinoljubiv, dobročinitelj, koji slijedi pravi put i istinu, pa ga je zamijenio Ebu-Bekr. Kada je i on umro, reko: Ja sam zastupnik Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i zastupnik Ebu-Bekra, te sam upravljao ostavštinom kako je Allah htio da upravljam. Zatim ste došli vas dvojica, vas je više, a isti vam je slučaj, i tražili ste je, a ja vam reko: Ako želite, ja ću vam je dati, s tim da je na vama Allahova obaveza da njome upravljate onako kako je to Allahov Poslanik, s.a.v.s., činio. Ostavštinu ste uzeli od mene s tom obavezom, a zatim ste došli da vas oslobodim spomenute obaveze. Ja vas neću, tako mi Allaha, osoboditi te obaveze sve do nastupa Sudnjeg dana, a ako niste u stanju ispuniti što se od vas traži, povratite mi ostavštinu.'" (Ovo je dio hadisa koji prenosi Ez-Zuhri, a imovina koju su tražili ova dvojica, El-Abbas i Ali, jeste imovina plemena Benu Nadir, koja je postala privatnom svojinom Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a Allah najbolje zna.)³

³ Ovo je dio hadisa koji navodi Ebu-Davud. Citiramo samo jedan njegov dio želeći sažeti izlaganje i ostvariti željeni cilj.

"Da ne bi prelazio samo iz ruku u ruke bogataša vaših", tj. ovu podjelu ratnog plijena (feja) utvrdili smo da ne bi ostao hrana koje bi se domogli bogati i kojom bi raspolagali shodno samo svojim prohtjevima i pretpostavkama, a ništa od toga ne bi udjeljivali siromasima.

"Ono što vam Poslanik da, to uzmite, a ono što vam zabrani - ostavite", tj. što god vam naredi to prakticirajte, a sve ono što vam zabranjuje klonite se toga, jer, On, doista, naređuje samo dobro, a zabranjuje zlo. Ibn Ebi-Hatim prenosi da je Mesruk rekao: (390) Došla je neka žena Ibn-Mes'udu, pitajući ga:

"Saznala sam da zabranjuješ tetoviranje i uplitanje tuđe kose u svoju, pa da li si to našao u Allahovoj Knjizi ili kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?"

A on reče: "Naravno, našao sam to i u Allahovoj Knjizi i kod Allahova Poslanika, s.a.v.s.!"

"Tako mi Allaha, promotri! sam od korice do korice Mushaf i ne nadoh ono što ti govoriš!"

"Da li si našla u Kur'anu:

'Ono što vam Poslanik da to uzmite, a ono što vam zabrani ostavite?'

"Naravno da jesam!"

"Čuo sam, doista, Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako zabranjuje: uplitanje tuđe kose, tetoviranje i čupanje obrva."

"Možda neko iz tvoje porodice to prakticira?"

"Uđi i vidi"; ušla je i razgledala, a zatim izide, govoreći:

"Nisam vidjela ništa loše."

"Zar ne znaš oporuku dobrog Allahovog roba:

"Ja ne želim činiti ono što vama zabranjujem."⁴

"I bojte se Allaha jer Allah, zaista, žestoko kažnjava", tj. bojte se Allaha pri izvršavanju Njegovih naredbi i pri klonjenju Njegovih zabrana, jer On strahovito kažnjava onog ko Mu zgriješi i radi suprotno Njegovoj naredbi, odbija je, te tako čini ono što mu je Allah zabranio i od čega ga sprečava.

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ
الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالُهُمْ يُبْغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا
وَيَصْرُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أَوْلَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ نَبَّؤُوا
وَالْإِيمَانُ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ
حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ
وَمَنْ يُوقِ شَخْمَ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ

يَقُولُونَ رَبِّتَا أَعْفِرْنَا وَوَإِخْوَانَنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ
فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبِّتَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾

"I siromašnim muhadžirima koji su iz rodnog kraja svoga protjerani i imovine svoje lišeni, koji žele Allahovu dobrotu i zadovoljstvo steći, i Allahu i Poslaniku Njegovu pomoći, to su, zaista, pravi vjernici." /8/ "I oni koji su prije njih Medinu nastanili i prihvatili; oni vole one koji im doseljavaju, i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se usćuvaju lahkosti i tvrdičluka, oni će sigurno uspjeti." /9/ "Oni koji poslije njih dolaze - govore: 'Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, Ti si, zaista, dobar i milostiv.'" /10/

Allah, dž.š., objašnjava stanje siromašnih koji zaslužuju imovinu iz plijena (feja). To su oni:

"Koji su iz rodnog kraja svoga protjerani i imovine svoje lišeni, koji žele Allahovu dobrotu i zadovoljstvo steći", tj. izišli su iz svojih domova hodeći Allahu i Njegovu Poslaniku i suprotstavili se svome narodu, želeći steći Allahovo zadovoljstvo i naklonost.

"I Allahu i Poslaniku Njegovu pomoći - to su, zaista, pravi vjernici", tj. to su oni koji svoje riječi potvrđuju praksom, to su predvodnici muhadžira, a zatim Allah, dž.š., hvali ensarije i objašnjava njihove vrline, čast, plemenitost, nepostojanje zavidnosti prema muhadžirima i dijeljenje s njima, iako im je i samima potrebno;

"I oni koji su prije njih Medinu naselili i iman prihvatili", tj. nastanili se u gradu Hidžre prije muhadžira i uzjerovali prije mnogih od njih. Omer, r.a., kaže: "Povjeravam halifi koji će doći poslije mene prve muhadžire, da ih upozna sa njihovim pravima i da čuva njihovo dostojanstvo, oporučujem da se prema ensarijama lijepo ophodi, prema onima koji su Medinu nastanili i iman prihvatili prije mnogih od njih, da prihvati dobročinstvo - dobročinitelja, i da oprosti grešku grešniku." (El-Buhari)

"Oni vole one koji im se doseljavaju", tj. oni koji su oplemenili i časnim učinili duše svoje, vole muhadžire i potpomažu ih imecima svojim. Imam Ahmed bilježi riječi Enesove, r.a.: (391) Muhadžiri su govorili:

"Allahov Poslanice, mi nismo vidjeli nikog sličnog narodu kojem smo došli; mnogo potpomaže kada je u oskudici, a kada ima više, neizmjereno daruje. Poštedjeli su nas truda oko snabdijevanja, a pridružili nam se u ugodnostima, tako da se bojimo da svu

⁴ To su riječi Šuajba, a.s., svome narodu.

nagradu ne ponesu oni!" "Ne, neće, zahvaljujte im se i činite dovu Allahovu, dž.š., za njih!"

"I u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju", tj. ne nalaze u svojim dušama nimalo zavidnosti spram muhadžira zbog časti, položaja, stepena i prvenstva pri spominjanju, čime ih je Allah, dž.š., obdario. **"I više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno"**, tj. ovisni su o tome, odnosno daju drugima siromašnima iako su i oni sami ovisni o tome. U situaciji kada im je svima potrebno, prvo daju drugima. El-Buhari citira Ebu-Hurejreove riječi: (392) Došao je neki čovjek Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., pa mu se požali riječima:

"Allahov Poslaniče, zadesila me oskudica", pa ga je Poslanik, s.a.v.s., poslao svojim suprugama, ali kod njih nije našao ništa, pa Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče:

"Ima li čovjeka koji će noćas ugostiti ovoga, Allah mu se smilovao?", pa je ustao jedan ensarija i reče:

"Ja ću, Allahov Poslaniče!" Pa je otišao svojoj porodici i supruzi rekao: "Ovo je Resulullahov, s.a.v.s., gost, pa ga nemoj ničim omalovažiti!"

"Tako mi Allaha, imam hrane samo za djecu." "Kada budu htjela večerati, uspavaj ih, dođi i ugasi kandilj. Noćas ćemo (stomak zgrčiti) gladovati.

Tako je i učinila, a čovjek porani Allahovom Poslaniku i on reče: "Allah, dž.š., čudi se ...", ili je rekao: "smije tom čovjeku i ženi". Allah, dž.š., tada objavljuje: **"I više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno."** Na isti način ovaj slučaj prenose: El-Buhari, Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesa'i od Fadla ibn Gazvana a u Muslimovom predanju se otkriva ko je ovaj ensarija. Bio je to Ebu-Talha, r.a.

"A oni koji se ušćuvaju lahkosti i tvrdičluka, oni će sigurno uspjeti", tj. oni koji nisu lahkomi uspjeli su i spašeni. Ahmed navodi da je Džabir ibn Abdullah prenio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: (393) "Ustegnite se od nasilja, jer će nasilje biti tmina na Sudnjem danu; i ušćuvajte se lahkosti, jer je lahkost uništila one prije vas. Nagnala ih je da prolijevaju krv i dozvoljavaju zabranjeno." (Ovo predanje navodi samo Muslim.)

"Oni koji poslije njih dolaze - govore: 'Gospodaru naš, oprostí nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, Ti si, zaista, dobar i milostiv!'" Ovo je treća grupacija čiji siromasi polažu pravo na ratni plijen (fej). Tu su dakle: muhadžiri, ensarije i oni koji ih slijede u dobročinstvu, kao što se kaže u suri "Et-Tevba":

"Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima, ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime." (9:100) Oni koji ih slijede dobra djela čineći jesu oni koji slijede njihova dobra djela, izuzetne vrline koje su ih krasile, i koji i tajno i

javno čine dovu za njih. Stoga je Allah, Uzvišeni, u ovom plemenitom ajetu izrekao sljedeće:

"Oni koji poslije njih dolaze - govore: 'Gospodaru naš, oprostí nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe'", tj. mržnje i zavidnosti,

"prema vjernicima: Gospodaru naš, Ti si, zaista, dobar i milostiv." Krasno li je Imam Malik, rahmetullah, izveo iz ovog ajeta - kerima propis da rafidija koji nipodaštava ashabe nema prava na udio u ratnom plijenu (feju), jer mu nedostaje osobina koju Allah, dž.š., hvali kod gore spomenutih:

"Gospodaru naš, oprostí nama i braći našoj koja su nas u vjeri našoj pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; Gospodaru naš, Ti si, zaista, dobar i milostiv." Ibn-Džerir citira Malika ibn Evsa ibn el-Hidsana da je rekao: Omer, r.a., učio je kur'anski ajet:

"Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovu putu, i putniku namjerniku. Allah je odredio tako!" - do riječi: **"A Allah sve zna i mudar je"** (9:60), a onda je rekao: "Ovo pripada navedenima", a zatim je proučio:

"I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima namjernicima, ako vjerujete u Allaha i u ono što smo objavili robu Našem na dan pobjede, na dan kad su se sukobile dvije vojske - a Allah sve može" (10:41), a potom je rekao: "Ovo pripada spomenutima", a zatim je proučio:

"Plijen od stanovnika sela i gradova koji Allah Poslaniku Svome daruje pripada: Allahu i Poslaniku Njegovu, i bližnjim njegovim, i siročadi, i siromasima, i putnicima - namjernicima - da ne bi prelazio samo iz ruke u ruku bogataša vaših: ono što vam Poslanik da, uzмите, a ono što vam zabrani ostavite; i bojte se Allaha, jer Allah, zaista, strahovito kažnjava"; potom:

"i onima koji su prije njih nastanili Medinu i iman prihvatili."

"Oni koji poslije njih dolaze - govore: 'Gospodaru naš, oprostí nama i braći našoj'", do Allahovih, dž.š., riječi:

"Ti si, zaista, dobar i milostiv!", a onda je rekao: "Ovaj ajet obuhvata sve muslimane općenito i nema nijednog muslimana, a da polaže pravo na ovu vrstu ratnog plijena"; a onda reče: "Ako poživim, sigurno će čobaninu na obroncima (plemena) Himjera doći njegov dio (ratnog plijena), a da neće znoja biti."

*أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ
 نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ
 لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ
 يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١﴾ لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ
 قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُنَّكَرَنَّ الْأَدْبَارُ ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ
 ﴿١٢﴾ لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ
 لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾ لَا يَتَّقُوا اللَّهَ كَمَا يَتَّقُونَ أَجْمَعًا إِلَّا فِي قَرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ
 جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقَوْلُهُمْ شَيْءٌ ذَلِكَ
 بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾ كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاتُ أَوْلِيَاءَ
 أَمْرُهُمْ وَهَلُمَّ عَذَابُ أَلِيمٌ ﴿١٥﴾ كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ
 فَلَا كُفْرَ قَالَ إِنِّي بِرَبِّي مُؤْمِنٌ وَإِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾ فَكَانَ
 عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿١٧﴾

"Zar ne vidiš kako licemjeri govore svojim prijateljima, sljedbenicima Knjige koji vjeruju: 'Ako budete protjerani, mi ćemo sigurno s vama poći i kad se bude ticalo vas, nikada se nikome nećemo pokoriti; a ako budete napadnuti, sigurno ćemo vam u pomoć priteći, a Allah je svjedok da su oni, zaista, lašci': /11/ 'Ako bi bili protjerani, oni ne bi s njima pošli; ako bi bili napadnuti, oni im ne bi u pomoć pritekli; a ako bi im u pomoć pritekli, sigurno bi pobjegli i oni bi bez pomoći ostali.' /12/ 'Oni se više boje vas nego Allaha, zato što su oni ljudi nerazumni.' /13/ 'Samo u utvrđenim gradovima ili iza zidina oni se protiv vas smiju skupa boriti. Njihovo neprijateljstvo žestoko je među njima. Ti misliš da su oni složni, međutim, srca su njihova razjedinjena, zato što su oni ljudi koji nemaju pameti.' /14/ 'Slični su onima koji su, tu nedavno, svu pogubnost postupaka svojih iskusili - njih čeka nesnosna patnja.' /15/ 'Slični su šejtanu kad kaže čovjeku: 'Budi nevjernik!' - pa kad postane nevjernik, on onda rekne: 'Ti se mene više ne tičeš; ja se, zaista, Allaha, Gospodara svjetova bojim.' /16/ 'Obojicu ih na kraju čeka vatra, u kojoj će vječno boraviti, a to će biti kazna za sve zalime.' /17/

Allah, dž.š., govori o licemjerima, poput Abdullaha ibn Ubejja i njemu sličnih, kada su obavijestili jevreje plemena Benu-Nadir da im obećavaju osobnu pomoć, pa Uzvišeni kaže:

"Zar ne vidiš kako licemjeri govore svojim prijateljima, sljedbenicima Knjige koji ne vjeruju": "sigurno ćemo vam u pomoć priteći", a onda Allah, dž.š., ističe:

"A Allah je svjedok da su oni, zaista, lašci", tj. slagali su im ono što su im obećali, bilo na taj način što su im davali obećanja, a njihova nakana je bila da ih nikako ne ispune, ili zato što nisu sproveli u praksu svoja obećanja, zbog toga Allah, dž.š., kaže:

"Ako bi bili napadnuti, oni im ne bi u pomoć pritekli", tj. ne bi se borili uz njih. **"A ako bi im u pomoć pritekli",** tj. ako bi se i borili uz njih, **"sigurno bi pobjegli, i oni bi bez pomoći ostali",** i ovo je samo po sebi radosna vijest. Potom Allah, dž.š., kaže:

"Oni se boje više vas nego Allaha", tj. osjećaju veći strah prema vama nego prema Allahu, kao što Allah, dž.š., kaže:

"Odjednom se neki od njih pobojaše ljudi, kao što se Allaha boje, ili još više." (4:77) Kako Uzvišeni reče:

"Zato što su oni ljudi nerazumni", a onda nastavlja:

"Samo u utvrđenim gradovima ili iza zidina oni se protiv vas smiju skupno boriti", tj. zbog bojažljivosti i straha ne mogu se suprotstaviti islamskoj vojsci dvobojima i borbom licem u lice, nego ili iz utvrđenja ili opkoljeni iza zidina, pružajući odsudnu odbranu, potom Svevišnji reče:

"Njihovo neprijateljstvo žestoko je među njima", tj. međusobno su žestoki neprijatelji, kao što kaže Uzvišeni:

I učini da silu jedni drugih iskusite." (6:65) Zato Allah, dž.š., reče:

"Ti misliš da su oni složni, međutim, srca su njihova razjedinjena", tj. vidiš ih zajedno i pomisliš da su složni, međutim, oni su krajnje razjedinjeni.

"Zato što su oni ljudi koji nemaju pameti", a zatim Allah dalje nastavlja:

"Slični su onima koji su, tu nedavno, svu pogubnost postupaka svojih iskusili - njih čeka nesnosna patnja." Poput onih koji su tu bili nedavno", tj. jevreji plemena Benu-Kajnuka, koje je Allahov Poslanik, s.a.v.s., protjerao prije ovih.

"Slični su šejtanu kad kaže čovjeku: 'Budi nevjernik' - pa kad on postane nevjernik, on onda rekne: 'Ti se mene više ne tičeš'"; ovi jevreji koje su licemjeri obmanuli obećavši im pomoć, a kada je nastupila neizbježna kazna, napustili ih i predali propasti - oni su poput šejtana koji je, kada je uspio navesti čovjeka da uznevjeruje, a Allahu se utječemo od toga, i ovaj mu se odazvao, prepustio - onda, oprao ruke od njega, i on tada govori:

"Ja se, zaista, Allaha, Gospodara svjetova, bojim!" Allah, dž.š., za njih kaže: **"Obojicu ih na kraju čeka vatra, u kojoj će vječno boraviti."**

Kraj i onog ko je propagirao nevjerstvo, a i onoga ko mu se odazvao, pa uznevjerovao.

Njihovo konačno boraviše bit će vatra džehenemska, u kojoj će vječno boraviti.

"A to će biti kazna za sve zalime", tj. to će biti kazna svakog nevjernika (zalima).

يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلِنَنْظُرْ نَفْسًا مَّا قَدَّمْتُمْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ سَأَلُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ
أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾ لَا يَسْئَلُكَ أَصْحَابُ السَّعِيرِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ
أَلْبَتَّةَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾

"O vjernici, Allaha se bojte, i neka svaki čovjek gleda šta je za sutra pripremio i Allaha se bojte jer On dobro zna šta radite." /18/ "I ne budite kao oni koji su zaboravili Allaha, pa je On učinio da sami sebe zaborave; to su pravi grješnici." /19/ "Nisu jednaki stanovnici Džehennema i stanovnici Dženneta; stanovnici Dženneta će ono što žele postići." /20/

"O vjernici, Allaha se bojte", naredba o bogobojažnosti, koja obuhvaća i sve ono čime se bogobojažnost postiže, odnosno napuštanje svega onoga, što od nje udaljava.

"I neka svaki čovjek gleda šta je za sutra pripremio", tj. preispitajte sami sebe, prije nego budete ispitivani, i pogledajte kakva ste dobra djela pohranili za sebe za mjesto Povratka i sučeljenja sa Vašim Gospodarem. **"I Allaha se bojte"**, (druga naredba),

"...jer On dobro zna šta radite", tj. znajte da Allah, dž.š., zna sve vaše postupke i stanja u kojima se nadete, ništa Mu nije skriveno i nisu Mu nepoznata ni vaša velika, ni sitna djela.

"I ne budite kao oni koji su zaboravili Allaha, pa je On učinio da sami sebe zaborave." Tj. nemojte zaboraviti spominjati Allaha, dž.š., pa da On učini da zaboravite činiti ono u čemu je vaš interes, a što će vam koristiti na mjestu Povratka, jer je nagrada rezultat djelovanja (shodna djelima). Stoga Allah, dž.š., reče:

"To su pravi grješnici", tj. oni su napustili pokoravanje Allahu, bit će izgubljeni na Sudnjem danu i doživjet će potpunu propast na dan konačnog Povratka, kao što Allah, dž.š., kaže:

"O vjernici, neka vas imanja vaša, i djeca vaša ne zabave od sjećanja na Allaha. A oni koji to učine, bit će izgubljeni." (63:9)

"Nisu jednaki stanovnici Dženneta...", tj. nisu ovi i oni jednaki u Allahovoj presudi na Sudnjem danu, kao što kaže Uzvišeni:

"Misle li oni koji čine zla djela da ćemo s njima postupiti jednako kao sa onima koji vjeruju i dobra djela čine, da će im život i smrt biti isti? Kako loše rasuđuju!" (65:21)

Allah, dž.š., također, kaže:

"Nisu isto sljepac i onaj koji vidi, nisu isto vjernici koji dobra djela čine i zlotvori - kako vas malo prima pouku!" (40:58) Brojni su ajeti koji ukazuju da će Allah, dž.š., ukazati počast dobročiniteljima, a poniziti bestidnike, zbog toga u ovom kur'anskom ajetu Uzvišeni kaže:

"Stanovnici Dženneta će ono što žele postići", tj. uspjeh će i bit će spašeni Allahove kazne.

لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ
خَشَعًا مُّصِيبًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نُضْرِبُهَا لِلنَّاسِ
لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ
الْقَدُوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّبُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَلْقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ
يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

"Da ovaj Kur'an kakvom brdu objavimo, ti bi vidio kako je strahopoštovanja puno i kako bi se od straha pred Allahom raspalo. Takve primjere navodimo ljudima da bi razmislili." /21/ "On je Allah, nema drugog boga osim Njega, On je poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, On je Svemilostan, Milostiv!" /22/ "On je Allah, nema drugog boga osim Njega, Vladar, Sveti, Onaj Koji je bez nedostataka, Onaj Koji svakog osigurava, Onaj Koji nad svim bdi, Silni, Uzvišeni, Gordi, Slavljene neka je Allah, On je vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim!" /23/ "On je Allah, Tvorac, Onaj Koji iz ničega stvara, Onaj Koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena. Njega slavi sve što je na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri." /24/

Allah, dž.š., veličajući značaj Kur'ana pojašnjava njegovu visoku vrijednost, te da srca treba da budu ponizna pred Njim, i da se skrše kada ga slušaju, zbog istinitog obećanja vjernicima, i sigurne prijetnje nevjernicima, kaže:

"Da ovaj Kur'an kakvom brdu objavimo, ti bi vidio kako je strahopoštovanja puno i kako bi se od straha pred Allahom raspalo." Tj. kako bi brdo, usprkos svojoj čvrstini, grubosti, gluhoći, čulo i razumjelo ovaj Kur'an i promislilo o onome što je u njemu, strahopoštovanjem bi se napunilo i skršilo bi se pred njegovom težinom i pred strahopoštovanjem prema Allahu, dž.š. A kako nećete vi, još ga čujete i razumijevate njegove ajete! Kako priliči vama, o ljudi, da se vaša srca ne smekšaju, prema Svevišnjem? Zbog toga kaže Uzvišeni:

"Takve primjere navodimo ljudima da bi razmislili."

Dok se u mutevatir hadisu navodi: (394) "Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., napravljen je minber. On bi, inače, petkom stajao pored jednog panja u mesdžidu i kada je postavljen prvi minber, Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao da održi hutbu i u trenutku kada je prolazio pored panja prema minberu, panj je zacvilio, i počeo jecati poput jecanja djeteta koje zašuti kada začuje učenje Kur'ana ili zikr." U nekom od predanja ovog hadisa, nakon njegovog navođenja, El-Hasan el-Basri je rekao: "Preče je da vi čeznete za Resulullahom, s.a.v.s, nego panj!!!!"

"On je Allah, nema drugog boga osim Njega, On je poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, On je Svemilosni, Milostivi!" Uzvišeni saopćava da je On Onaj pored koga drugog boga nema, nema Gospodara mimo Njega, nema boga osim Njega, a sve drugo što se obožava mimo Njega ništavno je, te da je On poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, tj. zna Svoja stvorenja koja su nam vidljiva, ali i ona koja nisu. Ništa Mu, ni veliko, ni malo, ni veličanstveno, ni mizerno, ni na nebu ni na Zemlji, nije skriveno

."On je Svemilosni, Milostivi!" Želi se reći da je On posjednik neizmjerne milosti koja obuhvaća sva stvorenja. On je Svemilosni ovoga i onoga svijeta. On je Milostiv i ovoga i budućeg svijeta, kao što On, Sam, kaže: **"A milost Moja obuhvaća sve." (7:156)** A potom kaže:

"On je Allah, nema drugog boga osim Njega, Vladao" tj. Vladao svega postojećeg, Koji raspoláže bez ikakvih smetnji. **"Sveti"**, tj. Onaj Čiju svetost slave plemeniti melec. **"Onaj Koji je bez nedostataka"** tj. bez ikakve mahane, nedostataka. On je savršen u Svojoj biti, atributima i djelima. **"Onaj Koji svakog osigurava."** Ibn-Abbas kaže: "Njegova su stvorenja sigurna da im neće nasilje učiniti." **"Onaj Koji nad svim bdi"**, kao što su riječi Uzvišenog:

"Allah je svemu svjedok", tj. On je svjedok svim Svojim stvorenjima u smislu da On nadzire njih. **"Silni"**, Koji je svemu snagu dao, pa ih Sebi potčinio i

nad njima zavladao, i niko ne može dosegnuti Njegovu visost zbog Njegove moći, snage, veličine i dostojanstva, te zbog toga On, Uzvišeni, kaže: **"Uzvišeni, Gordi"**, tj. Onaj Jedini, Uzvišeni, Kome moć dolikuje, i Jedini Čijem dostojanstvu gordost pristaje, kao što je ranije citiran sahih hadis: (395) "Dostojanstvo je Moj plašt, a veličina Moja odjeća, pa ko Mi bude vukao (da skine) bilo koje od ovog dvoga, kaznit ću Ga." Uzvišeni je preporoditelj stanja u kojem se Njegova stvorenja nađu, te se ophodi s njima na način koji će im samo boljitak donijeti. Gordi, tj. Onaj Koji se uzdiže iznad svega što je loše. Zatim dalje nastavlja Allah, dž.š.:

"Hvaljen neka je Allah, On je vrlo visoko iznad onih koje smatraju Njemu ravnim." "On je Allah, Tvorac, Onaj Koji iz ničeg stvara, Onaj Koji svemu daje oblik." Pod pojmom el-halk (stvarenje) podrazumijeva se odredba i proračun, pod pojmom el-ber'u izvršenje i pojavljivanje u svijetu postojanja onoga što je određeno i ustvrđeno, El-mussavvir je Onaj Koji ostvaruje ono što je želio stvoriti u obliku i formi koju želi i koju je odabrao, kao što kaže u ajeti -kerimu:

"I kakav je htio lik On ti ga je dao." (82:8)

"On ima najljepša imena." O ovome je već ranije govoreno u suri "El- 'Araf".⁵ Spomenut ćemo ovdje hadis koji se u oba oblika prenosi od Ebu-Hurejrea, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (396) "Doista, Allah, Uzvišeni ima 99 imena, samo jedno manje od sto; ko ih razumije i radi po njima, ući će u Džennet. On je neparan i voli nepar." Hadis prenose i Ibn-Madže i Et-Tirmizi također, od Ebu-Hurejrea, u kome se dodaje još i ovo: (397) "On je Allah, nema drugog boga osim Njega, Svemilosni, Milostivi, Vladao, Sveti, Onaj Koji je bez nedostataka, Onaj Koji svakog osigurava, Onaj Koji nad svim bdi, Silni, Uzvišeni, Gord, Stvoritelj, Onaj Koji iz ničega stvara, Onaj Koji svemu daje oblik, Onaj Koji mnogo prašta, Onaj Koji sve savladava, Neizmjerni Darovatelj, Obilni Opskrbitelj, Onaj Koji sve razrješava i stvara, Sveznajući, Onaj Koji steže i opruža, Onaj Koji spušta i podiže, Onaj Koji uzdiže i ponižava, Onaj Koji sve čuje i sve vidi, Presuditelj, Pravedni, Ugodni, Obaviješteni, Blagi, Veličanstveni, Onaj Koji prašta, Zahvalni, Visoki, Veliki, Pomni Čuvar, Onaj Koji pazi i izdržava, Onaj Koji obračun svodi, Uzvišeni, Plemeniti, Nadziratelj, Uslišatelj, Sveobuhvaćajući, Mudri, Onaj Koji voli, Slavljani, Onaj Koji proživljava, Svjedok svih, Stvaralačka Istina, Onaj Koji o svemu brine, Snažni, Čvrsti, Zaštitnik, Hvaljeni, Onaj Koji svemu broj zna, onaj Koji prvotno stvara i poslije smrti oživljava, Onaj Koji život i smrt daje, Živi, Održavatelj svega, Bogati, Slavni, Jedini, Onaj Koji je utočište svemu, Svemoćni, Za sve sposobni, Onaj Koji unapređuje i zapostavlja, Prvi i Potonji, Jasni i Skriveni, Onaj Koji upravlja svim, Svevišnji, Dobročinitelj, Onaj koji mnogo pokajanja

⁵ Vidi tumačenje 180. ajeta sure El-'Araf u drugom svesku ovog sažetka.

prima, Osvetnik, Onaj Koji prašta, Milosrdni, Posjednik svega, Onaj Kome pripada sve poštovanje i počast, Onaj Koji pravdu djeli, Onaj Koji sve sadržava, Ni o kom Ovisni, Onaj Koji daje, i uskraćuje, Onaj Koji daje štetu i korist, Svjetlost, Upučivač, Tvorac iz ničega, Vječni, Onaj Koji sve nasljeđuje, Onaj Koji upućuje korisnom, Strpljivi.

"Njega slavi sve što je na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri." Ovo je poput Allahovih, dž.š., riječi:

"Njega veličaju sedmera nebesa i Zemlja, i oni na njima; i ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga; ali vi ne razumijete veličanje njihovo. On je, doista, blag i mnogo prašta." (El-Isra', 44) "On je Silni", tj. Njegovo je dostojanstvo nenadvladivo; **"Mudri",** tj. u zakonodavstvu i odredbi svega postojećeg.

**Kraj sažetka tefsira sure El-Hašr.
Allahu pripada hvala i dobročinstvo,
Njemu se zahvaljujemo i vrijednost je
sva kod Njega.
On upućuje i na Njega se oslanjamo.**